

Tuinieren

— van maand
tot maand

THOMAS HESS

TERRA

Inhoud

5 JANUARI

De tuin verborgen onder sneeuw

13 FEBRUARI

Kou, sneeuw en tere plantjes

21 MAART

Voorjaarsschoonmaak in de tuin

35 APRIL

De basis voor het seizoen leggen

49 MEI

Op uw plaatsen, klaar, af!

65 JUNI

De tuin staat nu in volle bloei

75 JULI

Werkers en genietters

93 AUGUSTUS

Vruchten oogsten, bedden wieden

101 SEPTEMBER

Goed geplant is half geoogst

113 OKTOBER

Bladeren zijn welkom

121 NOVEMBER

Laat de winter maar komen

129 DECEMBER

Goed gepland is half geoogst

136 Nuttige adressen

137 Over de schrijver

138 Register

Wintersneeuwbal

JANUARI

De tuin verborgen onder sneeuw

Januari is vaak de sneeuwrijkste maand. In sommige tuingedeelten is een laag sneeuw een goede bescherming tegen vorst, maar op andere plekken moet je de sneeuw echt weghalen. Sneeuw is zowel vloek als een zegen.

ISOLERENDE SNEEUWLAAG

Wintergroenten en vaste planten zijn onder de sneeuw goed beschermd tegen vorst, die bij helder weer streng kan uitpakken. Sneeuw werkt als een isolatiedeken – ook als het streng vriest, liggen de temperaturen onder de sneeuw maar nauwelijks onder het vriespunt. Ook groenblijvers kunnen wel tegen lichte poedersneeuw, die waait wel weg. Maar als de temperatuur stijgt, wordt poedersneeuw natter en zwaarder. Verwijder de sneeuw in elk geval van heggen en groenblijvers, zodat er geen takken af kunnen breken.

WATER GEVEN EN OOGSTEN

Weer zijn het de groenblijvers die een beetje aandacht vragen; vergeet op vorstvrije dagen niet om ze water te geven. Januari bezorgt je echter niet alleen werk, maar geeft je ook plezier met wintergroenten. Oogst kool en spruitjes alleen in ontdooide toestand, want bevroren groente is gevoelig voor druk, en beschadigde plekken worden snel beurs.

Bodyguards in de winter

Met jouw hulp komen je planten de winter wel door: in deze tijd van het jaar staan bescherming tegen de kou en groenblijvers water geven centraal.

Witkalk aanbrengen

Winterbescherming

NATTE, PAPPERIGE SNEEUW IS ZWAAR EN BLIJFT VAAK LIGGEN OP GROENBLIJVERS EN OP HEESTERS MET VEEL DUNNE TAKJES. ZIET ER MOOI UIT, MAAR IS SLECHT VOOR DE PLANT.

WITKALK ALS BESCHERMING

Witkalk dient als vorstbescherming voor vrijstaande sier- en fruitbomen, houdt hongerig wild tegen en voorkomt mosvorming. Het zonlicht wordt weerkaatst, zodat de stam overdag niet te veel opwarmt en het grote temperatuurverschil met de koude nachten niet resulteert in overlangse scheuren.

Hazen en reeën knabbelen graag aan de zachte schors van jonge bomen, maar ze houden niet van de dikke, bittere laag witkalk - ze zoeken liever ergens anders onbehandeld voedsel. Voordat je de kalk aanbrengt, moet je losse stukken schors en mos verwijderen met een borstel. Behandel vooral de verticale delen van de stam met de kalk.

CHECKLIST

BOOMSTAMMEN met witkalk beschermen

GROENBLIJVERS op vorstvrije dagen water geven

GRASSEN inpakken tegen vocht

SNEEUW regelmatig verwijderen

ROZEN goed inpakken

STEKKEN nemen van struiken

Rozen aanaarden

Stekken in zand

STEKKEN NEMEN

Weigelia, grote jasmijn, forsythia en ook aalbessen kun je vermeerderen door stekken te nemen. Knip eenjarige scheuten schuin af op 20 cm lengte en zet ze met het schuine uiteinde in de grond of in zand, zodat ze kunnen wortelen. Laat ze circa 5 cm boven de grond uitsteken.

WATER VOOR GROENBLIJVERS

Voorals groenblijvers hebben het moeilijk in de winter: hun bladeren verdampen wel water, maar bij langdurige vorst vullen de wortels dit niet aan en bestaat het risico op uitdroging. Geef op vorstvrije dagen veel water. Denk ook aan winterharde planten in potten en bakken.

BESCHERMING VOOR GRASSEN

Hoge grassen zoals pampasgras hebben niet veel last van de vorst, maar wel van vocht. Bind de verdroogde bladeren bij elkaar tot een soort tent, zodat het water er afloopt en de sneeuw er gemakkelijk afglijdt.

Chinese hennepalmen hebben goede overlevingskansen met een 'bastmantel': bind de bladeren bij elkaar, bescherm de binnenkant van de plant met stro en wikkel een mat van bamboe om de plant.

SNEEUWLAGEN VERMIJDEN

Bamboe, jeneverbes en laurierkers vallen uit elkaar onder een dikke laag natte sneeuw. Schud of veeg de sneeuw er regelmatig af. Houd ook kassen en vijvers sneeuwvrij. De sneeuwlaag wordt al gauw te zwaar voor de kas, en op een vijver werkt sneeuw als een zonnebril en krijgen de ook 's winters actieve waterplanten geen licht meer.

ROZEN INPAKKEN

Perkrozen hoeven niet te worden ingepakt; voor deze planten is een laag compost, boomschors of dennentakken voldoende om de entplaats tussen onderstam en cultivar goed te beschermen. Wikkel stamrozen in met kippengaas en vul de tussenruimte op met bladeren, of pak hun kroon in met bladeren en wikkel er draad omheen.

Lekkere tomaten

Gezond en lekker – deze tomatenrassen maken iedere lekkerbek enthousiast. Overrijpe tomaten gooi je op de composthoop of je gebruikt ze om er nieuwe tomaten voor de zomer uit op te kweken.

HIER VIND JE NOG EEN
PAAR HEEL LEKKERE
TOMATENRASSEN!

Zelfgekweekte tomatenplantjes

verrassingspakket – een leuk experiment voor kinderen.

ZO DOE JE HET

Snijd de tomaten in schijfjes van 5 mm dik en laat de snijvlakken aan de lucht drogen. Leg de schijfjes dan in een zaai-bakje, bedek ze dun met aarde en zet het bakje op een warme plek. Je hoeft geen water te geven, want de tomaten zijn vochtig genoeg; als de aarde te vochtig is, gaan ze schimmelen. Na ruim 3 weken

kiemen de zaadjes. Maak de zaailingen voorzichtig los van de tomatenschijfjes en zet ze in potjes. Als de plantjes genoeg wortels hebben gekregen, plant je de tomaten in de tuin of in potten.

TOMATEN UIT TOMATENSCHIJFJES

Vind je zaadjes zaaien te lastig? Je kunt ook heel snel nieuwe tomaten kweken uit het zaad van overrijpe (in de supermarkt gekochte) tomaten die je normaal gesproken op de composthoop zou gooien. De clou: je zaait geen afzonderlijke zaadjes, maar hele tomatenschijfjes. Doordat de raszuiverheid van de zaailingen nu niet meer is gewaarborgd, wordt het een soort

DIT HEB JE NODIG

SCHERP KEUKENMES

ZAAIBAKJE

SPECIALE ONBEMESTE TEELARDE die de zaailingen stimuleert om veel wortels te vormen

BEETJE GEDULD – de zaadjes kiemen na ruim 3 weken

POTTEN EN POTGROND, als je de plantjes in potten wilt laten groeien

Fuzzy Wuzzy

Rood met gele strepen en langwerpige vruchten. De tomaten zien er goed uit en smaken kruidig en fruitig. Je zou ze het liefst meteen opsnoepen - en dat kan ook. Doen het ook op een balkon goed.

Golden Currant

Wilde tomaat met een heerlijk zoete smaak: de gele vruchtjes zijn perfecte snoeptomaatjes. De rankende planten hebben een steun en wat ruimte nodig, maar je hoeft ze niet te dieven (kleine zijscheuten weghalen).

Ida Gold

Deze gele struiktomaten worden al in juni rijp en groeien in een pot met wat bescherming in de vollegrond. Ida Gold is gemakkelijk: je hoeft hem niet op te binden en dieven is ook niet nodig.

Indigo Rose

Deze bijna zwarte tomaten krijgen als ze rijp zijn nog een violette glans en zijn de blikvanger in elke salade. Indigo Rose houdt niet van regen en is vanaf augustus oogstrijp.

Primavera

Gebarsten vruchten? Niet met deze vollegrondstomaat die niet alleen zoete, sappige vruchten heeft, maar ook bestand is tegen blad- en bruinrot. Je kunt de tomaten vanaf begin juli oogsten.

Resi

Of ze nu in een pot staan of in de vollegrond, deze sterke cocktailtomaten worden vanaf half juli rijp. Je kunt ze tot in de herfst oogsten. De zoete smaak maakt de relatief late opbrengst meer dan goed.

Een lange bloeitijd

Door vaste planten na de bloei terug te knippen kun je ze overhalen om nog eens te bloeien. En als je dan toch bezig bent, kun je meteen zieke takken en bladeren verwijderen.

VASTE PLANTEN TERUGKNIPPEN

Er zijn verschillende mogelijkheden om de bloeitijd van vaste planten te verlengen. Door de uitgebloeide bloemen steeds te verwijderen, wordt de plant sterker, kan hij zich niet uitzaaien en verklein je de kans op schimmelinfecties. Sommige vaste planten, zoals flox, kokardebloem en zonnekruid, bloeien als je ze terugknipt zelfs langer als je de uitgebloeide bloemen bij de eerste vertakking van de stengel afknipt. Bij ridderspoor, duizend-

blad, salie, bergamot en andere hoge vaste planten bevordert het drastisch terugknippen een tweede bloei, en vrouwenmantel krijgt weer frisse, sappige groene uitlopers.

KLIMPLANTEN LEIDEN

Als je snel een groen scherm nodig hebt of van groene muren houdt zonder je voor jaren vast te leggen, zijn eenjarige klimplanten perfect. Ook al maken suzanne-met-de-mooie-ogen, wikke en andere klimplanten lange ranken, je moet ze wel eerst naar het klimrek leiden en een paar van de langste ranken voorzichtig om een van de onderste spijlen wikkelen. Belangrijk: de planten winden naar links en zo moet je ze ook wikkelen.

ZOMERPAUZE BIJ BOLLEN

Tulpen en dergelijke houden zomerpauze, maar voor het zover is, moet je hun blad afknippen en dat moet eerst helemaal afgestorven zijn. Daar nemen veel bollen de

EEN STOK GEEFT AAN WAAR DE NARCISSEN STONDEN. DENK ERAAN DAT JE ZE WATER GEEFT ALS HET DROOG IS.

Bloemen in plaats van dood blad

Sproeier voor vloeibare mest

CHECKLIST

VASTE PLANTEN terugknippen om de bloei te verlengen

EENJARIGE KLIMPLANTEN langs het klimrek leiden

BIJ BOLLEN het afgestorven blad afknippen

UITGEBLOEIDE VASTE PLANTEN extra voeding geven

tijd voor. Om hun plek toch te kunnen benutten zet je gewoon potten met bloeiende planten op hoge stenen neer in de tuin. Dat onttrekt tegelijkertijd het lelijke blad aan het oog. Markeer de plek waar de bollen stonden, zodat je ze niet per ongeluk opgraaft als je in de tuin werkt. Dat kan heel eenvoudig met stokken of mooie tuinstekers. Als je heel veel bollen hebt, kun je het best een foto van het perk maken, zodat je precies weet wat zich waar in de grond bevindt.

VASTE PLANTEN BEMESTEN

Vaste planten zijn gemakkelijk: ze hebben meestal genoeg aan compost en wat hoornmeel in de lente. Echt hongerig zijn alleen de rijkbloeiende planten zoals ridderspoor, flox, zonnehoeed en zonnekruid. Als je ze in de zomer terugknipt en tot een tweede bloei overhaalt, moet je ze daarvoor ook de nodige voeding geven. Een minerale meststof die zich in de praktijk heeft bewezen, is 'Blaukorn Novatec', die als korrel en voor dicht op elkaar staande planten ook in vloeibare vorm verkrijgbaar is.

Opbinden en bemesten

Nu bind je komkommers op en behandel je de teeltbedden met brandnetelgier. En bij tomaten is een dak boven het hoofd de beste bescherming tegen schimmels.

Brandnetelgier bevat veel stikstof

NATUURVOEDING VOOR PLANTEN

Wat een blik spinazie voor Popeye is, is brandnetelgier voor groente! Gier bevat stikstof en veel mineralen en is gemakkelijk te maken. Oogst 1 kilo verse, maar nog niet bloeiende brandnetels. Je hebt een speciekuip nodig en voor elke kilo brandnetels 10 liter water. Zet de kuip in de zon en laat alles gisten. Zet hem echter niet vlak naast het terras, want het schuimende brouwsel stinkt enorm! Om de stank te

Touw ondersteunt komkommers

verminderen kun je er wat bentoniet bij doen. Na 2 weken houdt het brouwsel op met schuimen en wordt het helder en donker. Verdun de gier voor gebruik (1:10).

MEERDERE KEREN OOGSTEN

Als je bij het oogsten van koolrabi een klein stukje van de knol op de stengel laat staan, groeien er meerdere kleine knolletjes uit en kun je nog een keer oogsten.

KOMKOMMERS, TOMATEN EN PAPRIKA'S OPBINDEN

Slangkommers en paprika's hebben iets gemeen: ze hebben veel voeding nodig in de vorm van organische mest en ze houden van warmte en groeien daarom het liefst in een broeikas. En ze hebben steun nodig, zodat ze niet knikken en, zoals buitenkommers, een bodembedekker worden die misschien last van schimmels of rottende vruchten krijgt. In de kas is jute of synthetisch touw een zeer goede en vooral goedkope vorm

Tomaten houden van droog

LET OP: DOOR TE DICHT OP ELKAAR STAANDE TOMATENKASSEN KAN ER ROT ONTSTAAN.

CHECKLIST

BRANDNETELGIER gebruiken als mest voor veeleisende groenten

KOOLRABI meerdere keren oogsten

STEUN bieden aan komkommers, tomaten en paprika's

BLADROT voorkomen door tomaten op de grond water te geven en ze te beschermen tegen regen

DE TOMATEN dieven, zodat ze goed groeien

De tomaten dieven

TOMATEN DIEVEN

In de vertakkingen tussen stam en bladsteel respectievelijk zijtakken vormen tomaten voortdurend zijtakjes, die je snel moet verwijderen. Want deze 'dieven' woekeren sterk, zijn lang en niet erg stabiel en het kost tomatenplanten heel veel energie om deze nieuwe takken en bladeren te produceren. Hoewel dit een natuurlijk proces is, wil je in de tuin geen bossige, vertakte tomatenplanten, maar recht omhooggroeiende takken met grote vruchten. Neem de 'dieven' tussen duim en wijsvinger en pluk ze af.

van ondersteuning. Zet deze klimhulpen in de grond vast met haringen, trek ze strak en maak ze aan het dak vast. Een alternatief voor komkommers is schapengaas; voor paprika en tomaten kun je bamboe stokken gebruiken.

TOMATEN VERZORGEN

Tomaten groeien nu bijna vanzelf, maar het is heel belangrijk dat ze niet in de regen staan (zie ook blz. 55). In de tuin kun je een driehoekig regenscherm neerzetten dat aan één kant open is en aan de windkant dicht (geen scherm van plastic,

dat ventileert te weinig). Tomaten die in de regen staan, krijgen snel last van de gevreesde bladrot, die hele tomatenplanten verwoest. Geef alleen op de grond water en verwijder preventief alle bladeren bij de grond waar gietwater op terecht kan komen.

Oogsten, veel oogsten

De oogstmanden worden gevuld. Laat knolgroenten bij warmte niet te lang in het teeltbed staan, anders scheuren de knollen of verhouten ze.

Oogstrijpe broccoli

BROCCOLI OOGSTEN

Bij broccoli oogst je de nog dichte bloeiwijze van de plant. Je moet de afzonderlijke knoppen wel kunnen zien, maar ze moeten nog dicht zijn. Als er al enkele knoppen open zijn, smaakt de broccoli niet meer zo lekker. Laat de zijknoppen na de oogst staan, daar komen nieuwe maar wel kleinere broccolistronken aan. Je kunt broccoli goed invriezen (wel eerst even kort blancheren). Rauwe broccoli is maar

De bladeren geven de bloemkool schaduw

kort houdbaar in de koelkast. Ook vroege aardappels en sla moet je zo snel mogelijk na de oogst gebruiken.

BLOEMKOOI TEGEN DE ZON BESCHERMEN

Door de zon verkleurt bloemkool, waardoor hij er onaantrekkelijk uit gaat zien. Bij nieuwere rassen gaan een paar bladeren vanzelf als een zonnescherm over de zich ontwikkelende knop liggen. Als dat niet het geval is, moet je ze even helpen. Knak een paar bladeren en vouw ze naar binnen, zodat de bloem wordt beschermd. Gebruik bij tegenstribbelende bladeren een wasknijper of 'naai' ze met tandenstokers aan elkaar.

DOORLOPEND OOGSTEN

Als courgettes eenmaal vrucht dragen, moet je ze voortdurend oogsten. Je kunt de jonge, niet te grote vruchten er gewoon afdraaien. Dat stimuleert de plant om meer bloemen en dus meer vruchten

Kleine courgettes zijn het lekkerst

Wortels gedijen niet in stenige grond

CHECKLIST

BROCCOLI vaker oogsten

BLOEMKOOL tegen de zon beschermen

COURGETTES doorlopend oogsten

OP TIJD OOGSTEN voor de lekkerste groente

te vormen, zodat je tot de eerste vorst kunt oogsten. Dat geldt ook voor erwten en bonen. Let op: als courgettes bitter smaken, zijn ze niet geschikt voor consumptie en bevatten ze een gifstof die moderne rassen alleen bij droogte- en hittestress vormen, vooral bij planten uit eigen zaad.

Bij rode bieten kun je ook de bladeren voortdurend oogsten. Je kunt ze stoven of er gerechten mee verfijnen. Gebruik

DE JUISTE OOGSTTIJD

Dikkere vruchten gaan bij vroege groentesoorten altijd ten koste van de smaak. Oogst ze dus liever vroeg dan laat, anders worden gewassen als erwten melig en koolrabi houtig. Wortelgroenten als rammenas en wortels smaken daarentegen beter als ze langer in de grond blijven. Veel koolsoorten worden zelfs pas lekker als de vorst eroverheen is gegaan. Uien en knoflook zijn rijp als het loof verwelkt. Laat ze voordat je ze opslaet goed drogen, anders kunnen ze gaan rotten. Bind ze aan hun verdroogde stengels bij elkaar en hang ze op een droge en beschutte plaats op.

alleen de buitenste bladeren; de binnenste bladeren en vooral het hartblad moeten blijven staan, anders kunnen de planten geen knollen vormen. De bieten kun je al oogsten als ze zo groot zijn als een pingpongbal.

Vorbereiden op de winter

Bij de auto gaat het snel: antivries erin en de motor is beschermd. Ook de tuin moet voor de winter beschermd worden en met deze tips lukt dat. Vergeet niet de buitenkraan op tijd af te sluiten en potplanten naar binnen te halen.

'Winterjas' van sparrentakken

VORSTBESCHERMING VOOR BEDDEN

Laat herfstblad gewoon tussen de planten en onder de struiken liggen. Dat is een goede winterbescherming en bespaart werk. In het voorjaar is het vaak wel vergaan. Om te zorgen dat het blad niet wegwaait, bedek je het met wat compost. Groenblijvers zoals tijm en lavendel hebben meer van de zon te lijden dan van de vorst: de planten verdrogen. Geef ze daarom een zonnescerm van sparren-

Herfstblad gewoon wegmaaien

takken. Daarmee bescherm je ook hoornvioletjes en andere winterbloeiers tegen kale vorst. Bij perkrozen is de entplek de zwakke plek. Die ligt weliswaar onder de grond, maar is niet vorstbestendig. Aard de rozen aan met boomschors of bedek ze met sparrentakken (zie ook blz. 7).

LAAT VASTE PLANTEN STAAN

Knip vaste planten niet nu maar in het voorjaar af. De stengels kunnen in de winter weliswaar omwaaien of onder de sneeuw worden geplet, maar vormen een goede bescherming. Uitzonderingen zijn daglelies, asters, ooievaarsbek en vrouwenmantel, waarvan het zachte blad snel gaat rotten. Knip ze nu twee handbreedtes boven de grond af.

WEG MET HET HERFSTBLAD

De blaadjes vallen - op de teeltbedden, het gazon en de paden. In het teeltbed zijn bladeren een prima bescherming, behalve in de rotstuin, omdat de bodem-

Net over de vijver spannen

Knip dahlia's bij de grond af

DAHLIA'S LATEN OVERWINTEREN

Uiterlijk na de eerste nachtvorst is het zover: de dahliaknollen moeten uit de grond. Graaf ze voorzichtig met een spitvork uit, kort de stengels in op 10 cm en schud de aarde af. Stapel de knollen losjes in luchtige kisten en bedek ze met krantenpapier, zodat ze niet uitdrogen. Als je je dahliabed met verschillende soorten en kleuren hebt beplant en ze ook per soort wilt laten overwinteren, moet je de planten op tijd markeren. Na de vorst zie je geen kleuren meer, dan zijn alle bloemen even bruin geworden.

CHECKLIST

TEELTBEDDEN beschermen tegen vorst

STENGELS VAN VASTE PLANTEN laten staan als winterbescherming

HERFSTBLAD verwijderen van paden, het gazon en uit de rotstuin

EEN NET over de vijver spannen

DAHLIA'S vorstvrij laten overwinteren

bedekkers onder al dat blad niet goed opdrogen. Op paden kun je uitglijden over natte bladeren: weg ermee. Het gazon kan niet ademen onder natte bladeren: weg ermee. Maar in plaats van ze bij elkaar te harken maai je de bladeren gewoon weg. Je kunt het mengsel van gras en gesnipperde bladeren goed composteren. Eikenblad bevat veel looizuur en vergaat niet snel, maar is een perfecte mulch voor rododendrons.

DE VIJVER BESCHERMEN

Rottend blad heeft zuurstof nodig en vormt rottingsgassen die gevaarlijk zijn voor overwinterende vijverbewoners. Daarom mag het niet lang in het water blijven liggen. Snijd de bladeren van de waterlelie af en span een net over de vijver zodra de eerste bladeren van de bomen vallen. Als de bomen kaal zijn, haal je het net weer weg. Wacht niet tot het voorjaar, want het net wordt zwaar en dan liggen de bladeren toch nog in het water.

Wijnstokken hebben mulch nodig als bescherming

dacht nodig. Mulch de grond bij voorkeur met grasmaaisel of houtsnippers. Dat houdt de bodem vochtig en onderdrukt onkruid.

Doordat wijnstokken net als rozen worden veredeld, aard je de planten nu bij de basis aan of bescherm je ze met sparrentakken, want net als bij rozen is de entplek gevoelig.

BESSENGALMIJTEN ZIJN GEEN BIJZONDER SCHADELIJKE, MAAR WEL HARDNEKKIGE INSECTEN.

Dikke knoppen bij zwarte bessen met de hand verwijderen

GEZWOLLEN KNOPPEN BIJ ZWARTE BESSEN

Check in de winter de kale takken van de zwartebessenstruiken, want dikke, ronde bladknoppen verraden de aanwezigheid van de piepkleine bessengalmijt. Normaal gesproken zijn de knoppen ovaal en vrij klein, maar aangetaste knoppen zijn zo groot dat er niet zelden 30.000 of zelfs

wel 40.000 schadelijke insecten in zitten, die er hun eitjes in leggen. Doordat de diertjes zich heel snel ontwikkelen – hun ontwikkelingscyclus duurt vaak maar 15 dagen – komen de knoppen in het voorjaar niet uit en krijgen de struiken veel te weinig blad en verzwakken ze. Verwijder de knoppen met de hand en snoei sterk aangetaste takken.

Winterbescherming voor jonge aardbeien